

معلم و تربیت

دکتر عظیم محبی

برای تحقق این هدف کلی، اهداف دوره‌های تحصیلی بر اساس ساحت‌های تعلیم و تربیت تدوین و در شورای عالی مصوب شده است.

بر اساس این اهداف، برنامه‌های درسی (فرصت‌های تربیتی) به صورت در هم تنیده طراحی و تدوین می‌شوند، اما به طور طبیعی در هر یک از بسته‌های تربیت و یادگیری، یکی از اهداف به عنوان هدف اصلی و دیگر اهداف به صورت فرعی مورد عنایت خواهند بود.

با توجه به نکات قبل، سؤال کلیدی آن است که نقش معلمان در این فرایند چیست؟ آیا صرفاً باید مفاهیم کتاب‌های درسی را منتقل کنند یا رسالت آن‌ها تربیت همه‌جانبه دانش‌آموزان است؟

به نظر می‌رسد بسته‌های تربیت و یادگیری فرصتی هستند تا معلمان با طراحی محیطی متنوع و ایجاد چالش خلاق، زمینه پیوند ابعاد وجودی دانش‌آموزان (ظرفیت‌های فطری) را با عناصر موقعیت فراهم آورند. در اثر این پیوند، فرایند تربیت (تکوین و تعالی هویت) مسیر خود را پیدا می‌کند و دانش‌آموزان با کسب شایستگی‌ها (تفکر، ایمان، علم، اخلاق و عمل) هویت خود را می‌سازند.

لذا می‌توان اذعان داشت، کار معلمان همان تربیت است. تربیت در ابعاد وجودی دانش‌آموزان یا همان ابعاد و ساحت‌های تعلیم و تربیت (اجتماعی، اعتقادی و اخلاقی، جمعی، هنری، اقتصادی و علمی). به عبارت دیگر تربیت نسلی مؤمن، فکور و کارآفرین.

بر اساس این رسالت نیازمند بازطراحی نظام آموزش در دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه شهید رجایی (و دیگر دانشگاه‌های علوم تربیتی کشور) هستیم تا زمینه تربیت معلمان با این ویژگی‌ها فراهم شود. در عین حال نیازمند بازطراحی نظام آموزش ضمن خدمت معلمان هستیم تا این شایستگی‌ها در کنار شایستگی‌های تخصصی به طور مستمر تقویت شوند. در این فرایند، بهره‌گیری از ظرفیت گروه‌های آموزشی می‌تواند در توانمندسازی و سنجش صلاحیت‌های معلمی بر اساس رویکرد فوق مؤثر باشد.

بر اساس مبانی نظری سند تحول (۱۳۹۰:۱۲۹) تربیت (تعلیم و تربیت) عبارت است از فرایند تعاملی زمینه‌ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت متریبان به صورتی یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی.

این مفهوم از تربیت شامل هرگونه اقدام و تدبیر هدفمندی است که معلمان و مربیان در فرایند تربیت برای تحقق اهداف این فرایند نسبت به متریبان طراحی و اجرا می‌کنند که اهم آن‌ها عبارت‌اند از:

- تمهید (فراهم کردن شرایط محیطی مناسب)
- تأدیب
- تعلیم
- تزکیه
- تبیین
- آموزش
- تدریس و سنجش
- تذکر
- تشویق و تنبیه

نکته اصلی در این تعریف آن است که با وجود مفاهیمی نظیر نفس، قلب، فؤاد، شاکله، فطرت و روح، «هویت» محور تربیت قرار گرفته است. هدف کلی تربیت تکوین و تعالی پیوسته هویت فردی و جمعی دانش‌آموزان از طریق درک موقعیت خویش و دیگران و عمل برای بهبود آن می‌باشد.

انسان با داشتن فطرت الهی، برخوردار از عواطف و تمایلات و استعداد‌های طبیعی و تأثیرپذیری نسبی از عوامل محیطی و وراثتی، در اثر نوع استفاده از عقل خویش و چگونگی درک موقعیت‌های مختلف (معرفت) و نحوه مواجهه اختیاری با آن‌ها (باور، گرایش، اراده و عمل فردی و جمعی) به تدریج واقعیتی مشخص و سیال (پویا) در دو بعد فردی و جمعی می‌یابد که از آن‌ها با عنوان هویت یاد می‌شود (ص ۱۳۱).

جنبه فردی هویت به وجه شخصی و منحصر به فرد وجود هر انسان اشاره دارد و وجه جمعی هویت به وجوه مشترک شخصیت فرد با دیگران ناظر است که شامل لایه‌های متعددی نظیر هویت انسانی، دینی، ملی، قومی، جنسیتی، حرفه‌ای و خانوادگی می‌شود.